

ខេត្តកណ្តាលជីវិថប្បធម៌សាធារណមន៍អង្គភាព (ខ.ត.ត.ស)

សំណាំរឿងលេខ ០០៣/០៣-០៩-២០០៩ -អ.វ.ត.ក -ក.ស.ច.ព

អាសយដ្ឋាន

TRANSLATION/TRADUCTION

ថ្ងៃទី (Date): 24-Jun-2016, 13:37

CMS/CFO: Sann Rada

សារណារបស់ Ido Rosenzweig ដែលមិនមែនជាភាគាតិ ស្តីពីបញ្ជាញទោទាញថាគាតិ តាមច្បាប់ទម្រាប់អន្តរជាតិ ដែលច្បាប់ជាជាមននៅចន្ទោះឆ្នាំ ១៩៧៤ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៨ ការវាយប្រហារបស់ដូ បុអង្គការមកលើ សមាជិកនៃកងកង្ហារប្រជាប់អារិប្បាល់ខ្លួន អាច បូកមិនអាចជាការវាយប្រហារដែលសំដែរលើ “ប្រជាធន សុវិល” តាមគោលបំណងនៃមាត្រា & នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក (ឧត្តម្ភកម្មប្រជាប់មនុស្សជាតិ)។

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ

គិត្យារបស់អកដែនមិនចិត្តនៅក្នុងវា

Ido Rosenzeig គីជាទាយកដៃកស្រាវជ្រាវ(កេរកម្ម និងបច្ចាចិត្ត) នៅមជ្ឈមណ្ឌល Minerva សម្រាប់និទ្ទេផ្សេវកុងលក្ខខណ្ឌផ្លូវជាន់ច្បារ នៅមហាផ្ទៃទឹក្សាលីពិសាស្ត្រ និង ដោយអាជីមិសាស្ត្រ និងសិក្សាបរិស្ថានសាកលវិទ្យាលីយ Haifa ប្រទេសអូស្រាវអល់។ គាត់កែងជាប្រធាន និងសាកលវិទ្យាលីក ALMA (សមាគមិបីកកម្មសង្គ្រាប់មនុស្សដីអន្តរជាតិ) ជាមួយការក្រោរដ្ឋាកិច្ចាលមិនក្រោកចំណោញ និងជាបេក្ខជនបណ្តិតនៅសាកលវិទ្យាលីយ Hebrew University of Jerusalem ប្រទេសអូស្រាវអល់។ គាត់បាននិងកំពុងធ្វើការក្នុងវិស័យច្បាប់អន្តរជាតិរយៈពេលជាង ១០ ឆ្នាំ ហើយមានបរិញ្ញាបត្រនិតិសាស្ត្រពីសាកលវិទ្យាលីយ ពេល អាវី ប្រទេសអូស្រាវអល់ និងអនុបណ្តិតនិតិសាស្ត្រមកពីសាកលវិទ្យាលីយពេល អាវី ប្រទេសអូស្រាវអល់ និងសាកលវិទ្យាលីយ Northwestern នៅលើការបញ្ចូន សហរដ្ឋអាមេរិក។ ការយល់យើងដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងសារណានេះគឺជាការយល់យើងរបស់គាត់ដ្ឋានចុងក្រោម។

¹ http://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/documents/court/doc/2016-04-20%202017:53/D191_EN.PDF.

សេចក្តីផ្តើម

ស្របតាមការអនុវត្តបស់សហព័ន្ធសាស្ត្រក្នុងរដ្ឋបាដិនេះ អ.វ.ត.ក សារណាមិនមែនជាកាតិនេះ និងមិនពាណិជ្ជកាលមិនអាចធានាបាតិការនឹងត្រូវដោយ “ឧក្រិដកម្មប្រភេទមនុស្សជាតិ” នៅក្រោមម្ចាប់អនុរដ្ឋបាដិឡើយ ហើយ សារណាមិនអាចធានាបាតិការនឹងត្រូវដោយពាណិជ្ជកាលមិនបានបាតិការបង្កើត អ.វ.ត.ក ជាទិសេសដោតលើបញ្ហាថាគីឡិយមនុយនេះអាចរាប់បញ្ហាពាំងសមាជិកនៃកងកម្មប្រជាប់ អារុទ្ទាល់ខ្លួនរបស់រដ្ឋ បុអង្គការដែរបុអត់។

ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាខោទនេះ យើងត្រូវតែដោតលើបញ្ហាចំនួនប៉ុះ

- (១) តើ “ឧក្រិដកម្មប្រភេទមនុស្សជាតិ” អាចប្រព្រឹត្តមកលើយុទ្ធផន្លែដែរបុទេ?
- (២) តើ “ឧក្រិដកម្មប្រភេទមនុស្សជាតិ” អាចប្រព្រឹត្តមកលើយុទ្ធផន្លែនិងរបស់ខ្លួនដែរបុទេ?
- (៣) តើ “ឧក្រិដកម្មប្រភេទមនុស្សជាតិ” បែបនេះមានអតិភាពនៅក្នុងម្ចាប់ទម្ងាប់អនុរដ្ឋបាដិនៅ ចន្ទាន់ឆ្នាំ ១៩៧៤ ដល់ឆ្នាំ ១៩៨៩ ដែរបុទេ?
- (៤) តើ “ឧក្រិដកម្មប្រភេទមនុស្សជាតិ” អាចប្រព្រឹត្តមកលើយុទ្ធផន្លែដែរបុទេ?

អគ្គនឹយនេះពាក្យម៉ា “ប្រជាធិបតេយ្យ” នៅក្នុងបរិបទ “ឧក្រិដកម្មប្រភេទមនុស្សជាតិ” ត្រូវបានដោះស្រាយ ដោយសាលាកីអនុរដ្ឋបាដិមួយចំនួនរាជហើយ។ យុត្តិសាស្ត្ររបស់គុណភាព ICTY និង ICTR ពីងដែកការ យល់យោងបន្ថែមនិយមនឹងយុទ្ធផន្លែនេះពាក្យម៉ា “ប្រជាធិបតេយ្យ” តាមម្ចាប់មនុស្សជិះអនុរដ្ឋបាដិ ដោយសម្រេចថា ដួនដែលមិនអាចទទួលរងការវាយប្រហារដោយដោតល គឺ “ដួនដែលមិនចូលរួមយ៉ាងសកម្ម នៅក្នុងសកម្មភាពអវិភាព រួមមានសមាជិកនៃកងកម្មប្រជាប់អារុទ្ទាល់បានទម្ងាប់ទម្ងាប់អារុទ្ទា និងដួនដែលស្ថិត ក្នុងស្ថានភាពបាត់បង់សមត្ថភាពប្រយុទ្ធបាយការដោយសារដីជី របៀប ការយុទ្ធផល និងមួលហេតុណាមួយដែរ”²។

ក្នុងស្ថានភាពបាត់បង់សមត្ថភាពប្រយុទ្ធបាយការដោយសារដីជី នៅក្នុងបរិបទ “ឧក្រិដកម្មប្រភេទមនុស្សជាតិ” ត្រូវបានបញ្ជាក់ នៅក្នុងវីរិងកី Kayishema និង Ruzindana ដែលអង្គដំនីជំនាន់សាស្ត្រជាតិ បានសម្រេចថា៖

ជាប្រព័ណិក និយមនឹយម្ចាប់អំពី “ដួនសិវិល” ឬ “ប្រជាធិបតេយ្យ” បានពិភាក្សានៅក្នុងបរិបទ ដោយស្ថានភាពបាត់បង់សមត្ថភាពប្រយុទ្ធបាយការដោយសារដីជី ឧក្រិដកម្មប្រភេទមនុស្សជាតិ អាចប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុង

² Akayesu (អង្គដំនីជំនាន់សាស្ត្រជាតិ) ផ្លូវទី ០៨ ខេត្ត ឆ្នាំ ១៩៧៨ កម្លាំង ៥៨៧។

ឯក្រាមបរិបទដោន្លេសម្រាប់អារុជា ហេតុនេះ ពាក្យថា ដនសីវិល ត្រូវតែយល់នៅក្នុងបរិបទ ស្រាម និងសន្តិភាព។ អង្គដំនឹងប្រជាសាសណាចំប្លែង យល់យើងថា និយមនឹងចូលចូលរាយអំពីពាក្យថា ដនសីវិល អាចយកមកអនុវត្តបាន ហើយនៅក្នុងបរិបទស្ថានភាពក្រុង Kibuye ដែលមិនមាន ដោន្លេសម្រាប់អារុជ និយមនឹងយោនេះរាប់បញ្ហាលទាំងដនស់ក្រោមធនធានករណីយកចូចចេច រក្សាសណ្ឌាប់ឆ្នាប់សាធារណៈ និងមានមធ្យាបាយសម្របច្បាប់ដើម្បីប្រើប្រាស់កម្មាធិការ³។

និយមនឹងយោនេះអាចរកយើងឡើងបាននៅក្នុងយុត្តិធម៌ស្ថានភាពICTY នៅក្នុងវិវាទកី Blagojevic និង Jokic ៖

“ពាក្យថា “ដនសីវិល”សំដែលឱ្យដនដែលមិនចូលរួមនៅក្នុងសកម្មភាពអវិភាព ឬមានសមាជិកនៃ កងម៉ាងប្រជាប់អារុជដែលបានទទួលការអារុជ និងដនដែលស្តិតក្នុងស្ថានភាពបាត់បង់សមត្ថភាព ប្រយុទ្ធដោយសារដំនឹង របៀប ការយុទ្ធវត្តិការណ៍ដោយខ្លួន និងមូលហេតុណាមួយដែល ” ។ វាបានគោលការណ៍មួយ នៃច្បាប់ទទួលប់អនុវត្តដាតិដែលថា ដនទាំងនេះត្រូវការពារនៅក្នុងដោន្លេសម្រាប់អារុជ ”⁴

ហេតុនេះ ហាក់ដូចជាច្បាស់ថា សញ្ញាណាគំពី “ដនសីវិល” គឺនឹងផ្តើកបើនិយមនឹងយោនេះនៅក្រោមច្បាប់មនុស្សដីអនុវត្តដាតិ បីន្ទេកក្នុងច្បាស់ដងដោរថា នៅក្នុងបរិបទ “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រជាម៉ាងមនុស្សដាតិ” សញ្ញាណានេះត្រូវតែបកស្រាយចូរបានទូលំទូលាយ។ ឧទាហរណ៍ យុទ្ធដនដែលបាត់បង់សមត្ថភាពប្រយុទ្ធដោយចំណាត់ថ្នាក់របស់ខ្លួនជាយុទ្ធដននៅក្រោមច្បាប់មនុស្សដីអនុវត្តដាតិ បីន្ទេនៅក្នុងបរិបទ “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រជាម៉ាងមនុស្សដាតិ” យុទ្ធដនបែបនេះត្រូវថាត់ទុកជាបានផ្តើកម្មយនៃប្រជាជនសីវិល។ ចំណុចនេះកាន់តែសីត្តិថ្លែងទៅពេលដែលពិចារណាគោលបំណងនៃការបាយការណ៍ប្រជាម៉ាង “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រជាម៉ាងមនុស្សដាតិ” ដើម្បីការពារតម្លៃមនុស្សដាតិជាមួលដ្ឋាន ដោយបាយការណ៍ប្រជាម៉ាងដែលសំដែលបើសេចក្តីផ្លូវ មនុស្សដាតិ⁵។

ហេតុនេះ ហាក់ដូចជាច្បាស់ ស្របតាមយុត្តិធម៌ស្ថានភាពICTY និង ICTR និយមនឹងយោនេះពីពាក្យថា “ដនសីវិល” មាននឹងចូលចូលរាយជាងនិយមនឹងយោនេះដែលនៅក្នុងច្បាប់មនុស្សដីអនុវត្តដាតិ និងជាបាន

³ វិវាទកី Kayishema និង Ruzindana (អង្គដំនឹងប្រជាសាសណាចំប្លែង) ផ្សេទី ២១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៩៨ កម្រាមណ្ឌ ១៧៧។

⁴ វិវាទកី Blagojevic និង Jokic (អង្គដំនឹងប្រជាសាសណាចំប្លែង) ផ្សេទី ១៣ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៥ កម្រាមណ្ឌ ៥៥៥។

⁵ វិវាទកី អុប្រាផ្ទា គុលីនីក Kupreskic និងអ្នកដោយខ្លួន សំណុំវិវាទលេខ IT-95-16 (អង្គដំនឹងប្រជាសាសណាចំប្លែង) ផ្សេទី ១៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០០ កម្រាមណ្ឌ ៥៥៥។

ពិសេសមាត្រា ៥០ នៃពិធីសារបង្វឹម ១៧ បុណ្យ សំខាន់ត្រូវកត់សម្ងាត់ថា ជាតុដ្ឋែរការព័ត៌មាននេះ បានកើតឡើងពីយុទ្ធសាស្ត្រនេះ។

១. និយមនីយអំពើពាក្យថា ប្រជាដុំសុវិល នៅក្រោម“ឧត្តម្ភកម្មប្រជាជមនុស្សជាតិ” មិនរាប់បញ្ហាយុទ្ធផន និងជនសុវិលដែលចូលរួមជាល់ទៅក្នុងសកម្មភាពអវិកាពទេឱយ ។ និយមនីយនេះផ្តល់ពីច្បាប់មនុស្សដើម្បីអនុរជាតិ ដែលភាពខុសគ្នារវាងជនសុវិល និងយុទ្ធផន គឺជាថាមុចសំខាន់ ហើយមានលទ្ធផលសំខាន់ៗមួយចំនួន ដែលតាមទស្សន៍អំពីយុទ្ធផន រួមមានឯកសារសិទ្ធិ ដូចជា “អក្សយនកសិទ្ធិយុទ្ធផន” ។ ហេតុនេះ វិសាលភាពនៃពាក្យថា ជនសុវិល នៅក្រោម“ឧត្តម្ភកម្មប្រជាជមនុស្សជាតិ” មិនរាប់បញ្ហាប្រជាដុំសុវិលទាំងអស់ទៀត (ពីព្រោះថា ពាក្យនេះមិនរាប់បញ្ហាបន្ថែមសុវិលដែលចូលរួមសកម្មភាពអវិកាពទេឱយ) ។
 ២. និយមនីយនេះអំពើពាក្យថា “ជនសុវិល” រាប់បញ្ហាបទាំងយុទ្ធផនដែលបាត់បង់សមត្ថភាពប្រយុទ្ធបុជនដែលបានទម្រាប់អារុំដោយ តាមច្បាប់មនុស្សដើម្បីអនុរជាតិ យុទ្ធផនបែបនេះ មិនបាត់បង់បានជាយុទ្ធផន និងឯកសារសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទៀត ប៉ុណ្ណោះ យោងតាមយុទ្ធតិសាស្ត្រនេះ ឬកគេធ្វាក់ចូលរក្សាងប្រកេទេក្រុម“ជនសុវិល”តាមគោលបំណងនៃ“ឧត្តម្ភកម្មប្រជាជមនុស្សជាតិ” ។

(៤) នឹង “ឥក្រិដកម្មប្រភេទមនុស្សជាតិ” អាចប្រព័ន្ធមកលើយុទ្ធជននរបស់ខ្លួនដែរប្រឡេ?

វិធាននៃច្បាប់មនុស្សជីអន្តរជាតិ ដែលធ្វើឱ្យកម្មលើទាំងអស់មកលើយុទ្ធដែនដ្ឋាល់ខ្លួនរបស់រដ្ឋ អាចមានកម្រិតណាស់។ បទប្បញ្ញត្តិភាពថ្វីនិងលើសលុបនៅក្នុងច្បាប់មនុស្សជីអន្តរជាតិ ដែលបានរៀបចំជាក្រោមនៅក្នុងបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងទ្វាមេ ន្ថៃ ១៩០៧ អនុសញ្ញាផ្ទៃក្នុងប្រព័ន្ធនៅន្ថៃ ១៩៤៩ និងពីការបន្ថែមន្ថៃ ១៩៧៧ ព្រមទាំងតាមទំនួរមនុស្សបែនច្បាប់មនុស្សជីអន្តរជាតិ គឺពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រព័ន្ធឌីមកលើយុទ្ធដែនបញ្ហាជី និងជនស្តីវិលបញ្ហាជី។ ដោយសារមូលហេតុនេះហើយ ថីបមានសំណួរទី ២៧ គោលបំណងនៃ

“ឧក្រិដកម្មប្រតាំងមនុស្សជាតិ”គឺដើម្បីបំពេញចេញទៅប្រហែលនៅក្នុងច្បាប់ព្រមទាំងអនុវត្តន៍រាជការ នៅលើការរំលែកបំពានដែលមិនមានថែងនៅក្នុង“ឧក្រិដកម្មសង្គ្រាម”។

មូលហេតុដែល “ឧក្រិដកម្មប្រតាំងមនុស្សជាតិ” ផ្តល់លើអំពើដែលបានប្រព័ន្ធឌីជីថលប្រើប្រាស់មកលើជនសូវិណ គឺដឹងដើរកលើសញ្ញាណាដែលថា អំពើយោរយោដ្ឋុចគ្នានេះដែលប្រព័ន្ធមកលើយុទ្ធផនបញ្ជាមិត្ត គឺមានថែងនៅក្នុងច្បាប់មនុស្សជីអនុវត្តន៍រាជការ ហើយដឹងដែល Cassese បញ្ជាក់ដោយ គឺថា៖

“មូលហេតុដែលមាត្រា ៦ (ក) មានវិសាលភាពកំណត់បែបនេះ គឺថា យុទ្ធផនខ្ពស់ ត្រូវបានការពារូចហើយតាមប្រព័ន្ធឌីជីថលប្រើប្រាស់សិកសុក និងបញ្ហាមិត្តអាចប្រព័ន្ធគារយោដ្ឋុចកលើទាបានខ្ពស់បាន ប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធសម្រេចិត្តឡើយ”⁶។(គុសបញ្ជាក់បន្ថែម)

Cassese ក៏សម្រេចថា អំពើយោរយោដ្ឋុចកលើកងកម្ពស់ប្រជាប់អារុធទួនុនង គួរពេចចាត់ទុកចាប់ជាអំពើធ្វើឡើងក្នុងស្រុក ហេតុនេះ មិនមានទស្សនាទាន់អំពី “ឧក្រិដកម្មប្រតាំងមនុស្សជាតិ”មកលើយុទ្ធផនរបស់ខ្លួនឯង តាមច្បាប់អនុវត្តន៍រាជការឡើយ។ បើផ្តើ ប្រសិនបើយើងទទួលយកសញ្ញាណាដែលដែលថា “ឧក្រិដកម្មប្រតាំងមនុស្សជាតិ”មានបំណងបញ្ហាលអំពើយោរយោដ្ឋុជាមកលើជនសូវិណ ហើយការយល់យើងថា “ឧក្រិដកម្មសង្គ្រាម”មិនបញ្ចប់អំពើយោរយោដ្ឋុបែបនេះឡើយនៅពេលដែលប្រព័ន្ធមកលើយុទ្ធផនរបស់ខ្លួនឯងនោះ គឺថាចាត់ត្រូវពិនិត្យថាទី “ឧក្រិដកម្មប្រតាំងមនុស្សជាតិ”មានបំណង និងអាចបញ្ហាលអំពើយោរយោពាក់ព័ន្ធទាមកលើយុទ្ធផនរបស់ខ្លួនឯងដែរបុរាណតែ។

តាមការយល់យើងរបស់ខ្លួន មិនមានយុទ្ធផនសារណ្ឌដែលប្រើប្រាស់ក្របខណ្ឌ “ឧក្រិដកម្មប្រតាំងមនុស្សជាតិ” ដើម្បីស្វើបអង្គត ឬមេទប្រកាន់អំពីការប្រព័ន្ធឌីជីថលប្រើប្រាស់យុទ្ធផនរបស់ខ្លួនឯងឡើយ។ បើផ្តើ ការមិនមានការអនុវត្តបែបនេះមិនគូនាំចូរមានសេចក្តីសន្តិដានជាស្ម័គ្រិតិថា ក្រុមមនុស្សប្រព័ន្ធនេះត្រូវបានធនកចេញពីក្របខណ្ឌវិធានការការពារបានឡើយ។ ផ្សេងមកវិញ ក្រុមមនុស្សប្រព័ន្ធនេះត្រូវបញ្ហាលនៅក្នុងក្របខណ្ឌវិធានការការពារ។

គោលដៅបានដែលថា ការរាយប្រហារមកលើយុទ្ធផនរបស់ខ្លួនឯង អាចស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃ “ឧក្រិដកម្មប្រតាំងមនុស្សជាតិ” អាចពិនិត្យកលើសញ្ញាណាថែលបានឡើងបាន។

⁶ Casses, A, ឧក្រិដកម្មប្រតាំងមនុស្សជាតិ៖ មគិយាបាល់ស្ថិតិចំណុចបញ្ហានេះ នៅក្នុងកសារ Casses, A វិដ្ឋាកមនុស្សនៃច្បាប់អនុវត្តន៍រាជការ សារណាសម្រិតសម្រាប់សារព័ត៌មានសាកលវិទ្យាលីយអូរសីដ ឆ្នាំ ២០០៨ ទី៣ ៤១៦។

៩. ផ្នែកលើសេលធិំ - តាមសេលធិំ ហាក់ដូចជាមិនអាចគិតម៉ា ការប្រព័ន្ធឌីវិះយោរយោប់បេបនោះ និងប្រព័ន្ធមកលើយុទ្ធផនបញ្ហាចិត្ត ដីសុវិលបញ្ហាចិត្ត និងដីសុវិលរបស់ភាគីខ្លួនឯង បុំណួនឯងមេន មកលើយុទ្ធផនរបស់ខ្លួនឯងឡើយ ។ បើមិនអាតីឱ្យទេ មានលទ្ធផលម៉ា បទបញ្ហាប្រឈម “ហេវាទាបាន ដីប្រឹសទាំងអស់នៅក្នុងកងកម្ពាល់នៃរបស់យើង” បុក្រិចបញ្ហាប្រឈម “រំលោក និងធ្វើទានុណាកម្ពុជាបាន នារីដីប្រឹសទាំងអស់នៅក្នុងកងកម្ពាល់នៃរបស់យើង” និងមិនមាននៅក្នុងក្របខណ្ឌ“ខក្រិដកម្ពប្រជាសំដី មនុស្សជាតិ”ឡើយ ។
១០. ផ្នែកលើអង្គសេចក្តី - ដូចបានបញ្ហាប្រឈមនេះបែងចែក និយមនៃយំពិជនសុវិល នៅក្រោម“ខក្រិដកម្ពប្រជាសំដីមនុស្សជាតិ” របៀបបញ្ហាប្រឈមនេះបែងចែក និយមនៃយំពិជនសុវិល ទាំងយុទ្ធផនបញ្ហាចិត្តមួយចំនួន បែងចែក និងផ្នែក លើអង្គសេចក្តី មិនមែនពីនឹងផ្នែកលើការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ដូចការឡើយ ។ នៅពេលដែលយើងអនុវត្ត លក្ខខណ្ឌមុខងារនេះចំពោះយុទ្ធផនជាលំខ្លួនរបស់ភាគីណាមួយ យើងអាចមើលយើងបាន “ខក្រិដកម្ពប្រជាសំដីមនុស្សជាតិ”អាចប្រព័ន្ធឌីវិះយុទ្ធផនបេបនោះ។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត ចំពោះ យុទ្ធផនរបស់ខ្លួនឯង លក្ខខណ្ឌមុខងារនេះត្រូវតែពិនិត្យចុះហត្ថលេខាយ៉ាង ។ ពួកគេត្រូវ ចាត់ទុកជាជាតិជនសុវិល មិនមែនតែនៅពេលដែលពួកគេចាត់បង់សមត្ថភាពប្រយុទ្ធលើយើង បុំណួនឯង នៅពេលដែលពួកគេកំពុងទូទាត់លាងរងអំពើយោរយោប់បេបនោះដួងដួរ -- នៅពេលដែលពួកគេជាកម្ពុជាតិនៃការរាយប្រហារជាទុង ឬជាប្រព័ន្ធ គឺ ការធ្វើមនុស្សយាត ការសម្ងាត់រង្វាល ការធ្វើចុះហត្ថលេខាយ៉ាង ទៅជាទាសករ ការនិរទេស ការដាក់ក្នុងមន្ទីរយុទ្ធផន ការធ្វើទានុណាកម្ពុជាតិ ការរំលោកដូរកែទេ ឬការ ធ្វើទូទាត់បង់សមត្ថភាពប្រយុទ្ធលើយើង ខណៈដែលពួកគេបានបង់បញ្ហាប្រឈមនេះទៀតបែងចែក តាម លក្ខខណ្ឌទាំងនេះ ពួកគេមិនអាចត្រូវចាត់ទុកជាជាតិយុទ្ធផនរបស់ភាគីខ្លួនឯងឡើយ បែងចែកគេ ត្រូវចាត់ទុកជាជាតិជនសុវិល នៅក្នុងក្របខណ្ឌ“ខក្រិដកម្ពប្រជាសំដីមនុស្សជាតិ”។
- (៣) តើការហាមយាត់នេះអ្នកបញ្ចប់ម្នាក់អនុរាជាតិនៅថ្ងៃនេះនៅ ១៩៧៥ ឯកត្រា ១៩៧៥ ដែរ បុរិ?

ទស្សនាទានអំពី “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រជាធិបតេយ្យជាតិ” មានតារាងពីរបៀបទស្សនាប្រចាំឆ្នាំ ១៩៤៥ ហើយការរៀបចំក្រមអំពី ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះតាមអគ្គនឹងមានកំណើនការដែលនៅថ្ងៃ ១៩៤៥ នៅសាលាណី Nuremberg⁷។

យោងតាមមាត្រា ៦(គ)នៃគោលការណ៍ Nuremberg

“គ) ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រជាធិបតេយ្យជាតិ:

ការធ្វើមនុស្សយាត ការសម្ងាត់រាល ការធ្វើឲ្យខ្សោយជាទាសករ ការនិរឡេស និងអំពី អមនុស្សដៃនៅថ្ងៃទី២៣ នៃខែមីនា ឆ្នាំ១៩៤៥ ក្នុងការប្រព័ន្ធឌីជីថី និងសុវត្ថិភាព នូវការធ្វើឲ្យបុរិប៊ូមេឡ្ញេដោយមួល ហេតុនយោបាយ ពួកសារលិន ប្រុសាសនា នៅពេលដែលអំពីរបៀបនេះធ្វើឲ្យដី នូវការធ្វើឲ្យបុរិប៊ូមេឡ្ញេដែលនេះធ្វើឲ្យដីក្នុងការប្រព័ន្ធ ប្រាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រជាធិបតេយ្យនឹង ឧក្រិដ្ឋកម្មស្រីការ”⁸

ពាក្យរេចនាប្រជាធិបតេយ្យនេះអាចរកដើម្បីព្រមទាំងនៅក្នុងលក្ខណិក: គុណាការ ICTY ឬ លក្ខណិក: គុណាការ ICTR និងលក្ខណិក: ទីក្រុងរឿមគុណាការ ICC មិនបានរាប់បញ្ហាលលក្ខណិកប្រចាំមានចំណាត់ការពីក្នុងជាមួយនឹង ដីផ្លែ:ប្រជាប់អារុជឡើយ ។

ដោយសារថា សេចក្តីផ្តើមដែលដោយសារណ៍ដែលចេញដោយសហគមន៍ប្រចាំអាយុរដាតិរបស់អ.វ.ត.ក បានកត់សម្ងាត់ថា នៅក្នុងអំឡុងពេលសង្គមីការ ការចាត់ចំណាត់ថ្នាក់ទាបាន ជាយុទ្ធផន គឺមិនពាក់ព័ន្ធនឹងចំណាត់ថ្នាក់របស់ទាបានជាដនសុវិល តាមមាត្រា ៥ ឡើយ ទីបុរាណិភាពសំខាន់អំពី លក្ខណៈទំនើមទូទាប់នៅថ្ងៃនេះត្រូវបានដោះស្រាយ ១៩៧៨ ឬ ១៩៧៩ គឺទាក់ទងនឹងចំណាត់ថ្នាក់យុទ្ធផនរបស់ភាគី ទូទាត់ជាដនសុវិល តាមគោលបំណងនៃ “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រជាធិបតេយ្យជាតិ” នៅក្នុងបរិបទ ប្រាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងជីម្លោះប្រជាប់អារុជ ដែលពួកគោលនៅក្នុងប្រាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងជាមួយ។

មួលហេតុដែលកំណត់និយមនឹង “ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រជាធិបតេយ្យជាតិ” នៅថ្ងៃ ១៩៤៥ គឺដើម្បីធ្វើឲ្យខ្សោយជាបច្ចុប្បន្ន ឧក្រិដ្ឋដែលបានដែលមានចំណាត់ថ្នាក់មនុស្សជីអន្តរជាតិ⁹។ ក្នុងករណីដែលឧក្រិដ្ឋ

⁷ William A. Schabas សេចក្តីណានអំពីគុណាការប្រចាំឆ្នាំ ១៩៤៥ គឺដើម្បីធ្វើឲ្យខ្សោយជាបច្ចុប្បន្ន ឧក្រិដ្ឋដែលបានដែលមានចំណាត់ថ្នាក់មនុស្សជីអន្តរជាតិ⁹។ (ចាប់ពីម៉ោង ៤ ទៅម៉ោង ៨) ទំព័រ ១០៧។

⁸ Cassese ដើម្បីទំព័រ ៦ ទាន់លើ ៤៩៦។

កម្មពាក់ព័ត៌មិនិងនិយមនីយ “ឧក្រិដកម្មប្រជាធិថណ្ឌមនុស្សជាតិ” បានប្រព័ន្ធខ្សែះមកលើយុទ្ធផន្លែរបស់ខ្លួននឹង ឧក្រិដកម្មបែបនោះមិនមានចែងទេនៅក្នុងម្ចាប់មនុស្សជីអន្តរជាតិឡើយ។ ហេតុនេះ ហាក់អូចជាមាន សេចក្តីសន្តិដានមិនអាចធ្វៀសវិច្ឆិថេក តាមរយៈការបញ្ចូលគ្រាររាងការបក្សាយមុខងារលើពាក្យជា “ប្រជាពន សិរិល”ជាមួយនិងការយល់យើងព្យាយាយកលើយុទ្ធផន្លែរបស់ខ្លួននឹងមិនមានចែងទេនៅក្នុង ម្ចាប់មនុស្សជីអន្តរជាតិ គឺជា ការបាយការណ៍ “ឧក្រិដកម្មប្រជាធិថណ្ឌមនុស្សជាតិ”មកលើយុទ្ធផន្លែរបស់ខ្លួននឹង ហានភាគយជាអ្នកម្ើយនៃវិជាននាមនៅក្នុងម្ចាប់ទ្វាប់អន្តរជាតិទាំងនេះនឹង“ឧក្រិដកម្មប្រជាធិថណ្ឌមនុស្សជាតិ” ចាប់តាំងការបាយការណ៍នេះបានកៅក្រោមឡើង ១៩៤៥ មករៀះ ហើយនៅពេលបន្ទាល់មាននៅចន្ទោះឆ្នាំ ១៩៧៤ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៨ និងនៅពេលបន្ទាល់មានដូចខាងក្រោមនេះ។